

Бібліографія: Єгорова І.В. Шляхи удосконалення навчальної діяльності студентів ВНЗ у процесі їх роботи з текстом // Scientific Journal Virtus.-Issue # 13 , April, 2017, Published since 2014/Cite Factor (Academic Scientific Journals); Scientific Indexing Services; International Innovative Journal Impact Factor (IIJIF);(ISSN 2410-4388).- .- С.117-120.

УДК 378: 801.8-057.87

Єгорова І.В.

*канд.пед.наук, доцент кафедри педагогіки ім.Б.Ступарика ДВНЗ
«Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»,*

yegorova.inga@gmail.com

Україна, Івано-Франківськ

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНІВ ВНЗ У ПРОЦЕСІ ЇХ РОБОТИ З ТЕКСТОМ

Стаття присвячена проблемі удосконалення навчальної діяльності студентів ВНЗ у процесі їх роботи з різними видами текстів. Через аналіз власне процесу діяльності розглядається специфічна діяльність-діяльність навчання. Звертаючись до основних етапів засвоєння знань, автор приділяє увагу саме процесу розуміння та осмислення знань. У статті наведено дієвий алгоритм роботи з текстом як одним із основних джерел у отриманні студентами знань та визначено основні види читання, які здатні сприяти повноцінному засвоєнню студентами знань.

Ключові слова: діяльність, навчальна діяльність, робота з текстом, види читання.

Постановка проблеми. Державна політика у сфері вищої освіти ґрунтується на основних принципах, одним із яких є «сприяння сталому розвитку суспільства шляхом підготовки конкурентоспроможного людського капіталу та створення умов для освіти протягом життя» [1]. Звідси, саме підготовка кваліфікованого фахівця є основним завданням сучасного ВНЗ. Фахівця, який здатен розвиватись, тобто зорієнтований на особистісний та

професійний саморозвиток і готовий працювати творчо в різних галузях суспільного виробництва.

Проте, на жаль, кінцевий результат - власне практичний рівень підготовленості студента часто є далеким від досконалості. Сьогодення вимагає не стільки передачі від викладача «готових» знань, скільки сформованого вміння організувати таку функцію, як навчити студента самостійно здобувати знання, осмислювати їх, використовувати у власному повсякденному житті, тобто навчити студента мислити творчо, нестандартно. Іншою проблемою є невміння а інколи і небажання викладачів перебудувати суб'єктно - об'єктні відносини в навчальному процесі в суб'єктно - суб'єктні. Адже людина, яка 11 років у середній школі перебувала в умовах авторитарної педагогіки, звикає і готова сприймати елементи авторитарності і у ВНЗ. Тому кожен викладач вищої школи повинен намагатись сформувати позитивну мотивацію учіння взагалі та стосовно своєї навчальної дисципліни зокрема.

Таким чином, виникає одна з найголовніших суперечностей у підготовці студента: високі вимоги зі сторони держави та незадовільний рівень психолого-педагогічної та методичної підготовки самого студента. Брак ґрунтовних знань, відчуженість студентів та подекуди невміння організувати власну навчальну діяльність, слабка обізнаність з новітніми освітніми технологіями зумовили **мету нашої статті**: обґрунтувати методичні засади удосконалення процесу навчання студентів ВНЗ на етапі їх роботи з текстом.

У сучасних педагогічних дослідженнях питання змісту освіти розглядали О.М.Алексюк , В.І.Бондар, С.І.Гончаренко, І.Я.Зязюн, О.Г.Мороз, О.М.Пехота, І.П.Підласий., О.Я.Савченко. Цікавими у контексті саме розробки методів роботи з текстом є праці вчених В.О.Онищука, В.Ф.Паламарчук Г. В.Суходольського, П.М.Щербаня.

Виклад основного матеріалу. Діяльність завжди виступає перетворенням матеріалу в певний продукт за допомогою специфічних засобів і у відповідності до поставленої мети. В навчальній діяльності цим перетворенням є зміна студента у процесі навчання. Учень чи студент перетворює сам себе і це є

основною метою навчання. Викладач сприяє перетворенню студента і його ціллю стає створення оптимальних умов для здійснення студентом навчальної діяльності.

В процесі навчання, зокрема у студентів, побутує досить поширена ілюзія, наче хтось може когось навчити, не затрачаючи, при цьому, значних зусиль, або хтось зможе досягнути значних результатів без жодної напруги. Така позиція студентів є хибною та достатньо небезпечною. Адже повністю нівелює один із головних принципів навчання: принцип активності самих учнів у процесі засвоєння знань.

Саме тому для того, щоб більш детально уявити зміст діяльності – варто розглянути структуру акту діяльності. Акт діяльності являє собою своєрідний механізм, який містить у собі всі необхідні деталі-компоненти, котрі можна виділити у найрізноманітніших видах діяльності. Адже в акті діяльності матеріал перетворюється у продукт. Це перетворення відбувається завдяки засобам. Саме ж перетворення здійснює діяч, який вміє застосовувати засоби, тобто здатен здійснити перетворення матеріалу у певний продукт. Проте діяч повинен мати і певну програму діяльності. В цій програмі будуть зафіксовані мета перетворення, способи застосування засобів - методи перетворення, а також вимоги до діяча як до суб'єкта діяльності. Крім того у програмі відображені і необхідні знання, поняття, культурні зразки, та норми діяльності. Отож, діяч - творець повинен мати чітке уявлення щодо програми своєї діяльності.

В навчальній діяльності матеріалом та продуктом виступає сам учень. Перетворення учня відбувається завдяки трансляванню соціального досвіду в навчальному процесі. Засобом перетворення учня у навчальному процесі є навчальний курс, який створює сам педагог. Учень змінюється, засвоюючи нові способи діяльності, які є основним змістом навчального курсу. Способи діяльності складають основу любой культури, адже саме задля забезпечення певних способів діяльності людство і напрацювало певні знання.

Основним недоліком існуючої сьогодні в Україні освітньої парадигми є відрив знань, які транслюються в навчанні, від способів діяльності, для забезпечення яких ці знання і були отримані: «Нинішня система вищих навчальних закладів...діяльність не забезпечують сучасного рівня надання освітніх послуг»[2, с.129]. Іншими словами наша освіта дає певний об'єм специфічних знань, але не вчить ці знання застосовувати на практиці, не дає можливості студентам відчувати реальну користь у житті від отриманих знань вже не етапі їх засвоєння. Це, у свою чергу, робить знання формальними, нецікавими - на відміну від знаменитої «фінської системи освіти», де ще у школі основний наголос робиться саме на практичному та творчому застосуванні отриманих знань у практиці та у повсякденному житті.

Сьогодні педагог реалізує діяльність навчання - викладання, створює оптимальні умови для навчальної діяльності студентів, організовує засвоєння знань та набуття ними вмінь та навичок. Для цього і створюється навчальний курс, в якому необхідний соціальний досвід трансформується під цілі навчання та «стає предметною основою навчального процесу, його організаційним хребтом» [3, с.62]. Саме навчальний курс реалізується педагогом у процесі викладання та покликаний забезпечити оптимальні умови для засвоєння та оволодіння соціальним досвідом.

Власне навчальна діяльність складається із трьох взаємопов'язаних компонентів: розуміння (осмислення), запам'ятовування (засвоєння) та відтворення (опанування навчальним матеріалом та творче застосування його на практиці)[4, с.41]. Кожен із заявлених компонентів навчальної діяльності можна розглядати як особливий вид діяльності із власними цілями, засобами, матеріалом та продуктом. Відповідно до цього, кожен із видів діяльності у системі навчальної діяльності має свою конкретну програму та свої культурні зразки. Ми у нашій статті зупинимось більш детально першому компоненті процесу навчання – розуміння.

Розуміння пов'язано з відображенням у свідомості людини як факторів, принесених ззовні(об'єктивний світ, культура, ситуації тощо) так і її

внутрішнього стану (самопочуття, переживання, способи мислення тощо). В навчальній діяльності розуміння здебільшого розглядається як процес осмислення та розуміння навчальних текстів, причому як письмових так і усних. Однак техніка розуміння при цьому визначається як техніка роботи із знаковими заміниками реальних об'єктів, ситуацій, способів діяльності та інших утворень соціального досвіду. У відповідності з цим, для розвитку у студентів техніки розуміння важливим виступає необхідність оволодіння ними спеціальними методами роботи з текстами. Звідси, алгоритм роботи з текстом умовно можна розділити на такі етапи:

1. Власне читання (або прослуховування). Якщо говорити про студентів, то на етапі їх навчання у ВНЗ ці навички у них вже сформовані. Але часто виникає потреба у прищепленні спеціальної техніки слухання, оскільки у студентів (зокрема першого року навчання) немає достатнього досвіду тривалого утримування в їх свідомості змісту лекції чи підручника.

2. Тематичне опрацювання тексту або з'ясування його основного змісту. Тут студентам здебільшого необхідно окреслити вузлові орієнтири основного змісту. Такими орієнтирами у роботі можуть стати план лекції, план семінарського заняття, план самостійної роботи, назви книг, назви статей тощо.

3. Фіксація основного змісту тексту або конспектування. У студентів, котрі прийшли у ВНЗ після закінчення школи, навички конспектування, на жаль, практично відсутні. Тому викладачам варто спеціально пропонувати для студентів певні специфічні засоби конспектування (знакові позначення, науково відомі аббревіатури, інші прийнятні способи скорочення, мнемонічні схеми, блокові схеми тощо). Реалізуючи цей вид діяльності викладачу необхідно звертати особливу увагу на вміння студентів організовувати своє розуміння у процесі роботи з письмовими текстами. Для цього важливим завданням викладача буде ознайомлення студентів із різними способами читання. Метою кожного з цих способів читання є розуміння та осмислення основного змісту, закладеного в тексті. Адже студенти повинні звикати до того, що знакова форма тексту є тільки своєрідною «обгорткою», в яку і «вкладено»

основний зміст тексту. Саме тому вміння синтезувати зміст тексту з його знакової форми слід вважати основним вмінням у процесі роботи з текстом.

Протягом всього навчання у ВНЗ студентам необхідно опрацьовувати велику кількість книг, статей, підручників та інтернет – джерел: «інформація є важливою передумовою діяльності...у засвоєнні інформації людина-прагматик» [3, с.61]. Але для того, щоб ефективно здійснювати цю копітку роботу недостатньо володіти тільки хорошою увагою та пам'яттю. Оскільки сучасний розвиток ІТ-технологій дає колосальну кількість інформації у роботі з якою студент інколи стає безпорадним саме через неможливість детального опрацювання всього масиву інформаційного потоку та не здатен віднайти суттєве та важливе саме для нього. Сьогодні студенту необхідно володіти специфічними методами роботи з текстом. Зупинимось коротко на кількох найбільш оптимальних.

Оглядове читання. Здебільшого це робота із заголовком, передмовою та заключними словами книги, навчального посібника чи інтернет -видання. Якщо потрібно опрацювати велику кількість літератури, то даний спосіб дозволяє виокремити ті книги, які будуть необхідні для розкриття певної теми. Тут для відбору необхідних книг чи їх розділів проглядаються заголовки, анотації на ту чи іншу книгу, передмови та висновки. Адже, як правило, в цих розділах книги коротко відображено її основний тематичний зміст.

Читання-ознайомлення. Здійснюючи такий вид читання студенти звертають особливу увагу на ознайомлення з першими та останніми реченнями абзаців, на першій та останній параграфи окремих розділів, з метою більш детального конкретизування теми, яка цікавить читача.

Читання-навчання. На цьому етапі більш детально виокремлюється та аналізується логічна структура тексту, з'ясовуються обґрунтування основних тверджень та положень книги, аналізуються передумови та хід логіки висновків. Саме на цьому етапі опрацьовується кожна тема, розкривається конкретний зміст кожного її розділу.

Висновки. Варто зазначити, що кожен із представлених нами способів читання забезпечує абсолютно різний рівень розуміння навчального матеріалу. Необхідний рівень розуміння заявляється, задається та перевіряється самим викладачем. Адже визначення та забезпечення необхідного рівня розуміння по конкретній темі є однією із фундаментальних складових процесу навчання.

Література

1. Закон України «Про вищу освіту»[Електронний ресурс].-Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18/page>
2. Чепіль М.М. Порівняльна педагогіка: Навч.посіб. / М.М.Чепіль.– К.: Академвидав, 2014. – 216 с.- (Серія «Альма-матер»).
3. Вишневецький О.І. Теоретичні основи сучасної української педагогіки. Посібник для студентів вищих навчальних закладів/О.І.Вишневецький. - Дрогобич, Коло, 2003.-528 с.
- 4.Щербань П.М. Прикладна педагогіка: Навч.-метод.посіб. / П.М.Щербань. - К.: Вища школа, 2002. – 215 с.

References

1. Zakon Ukrainy «Pro vyshchu osvitu» [Elektronnyy resurs] .- Rezhym dostupu: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18/page>
2. Chepil' M.M. Porivnyal'na pedahohika: Navch.posib. / M.M.Chepil'.- K.: Akademvydav, 2014. - 216 s.- (Seriya «Al'ma-mater»)
3. Vyshnevs'kyu O.I. Teoretychni osnovy suchasnoyi ukrayins'koyi pedahohiky. Posibnyk dlya student vishcheho navchal'nyy zaklad / O.I.Vishnevs'kie. -Drohobich, Kolo, 2003.-528 s.
- 4.Shcherban'P.M. Prykladna pedagogika: : Navch.-metod.posib./ P.M. Shcherban'/- K: Vyshcha shkola, 2002.- 215 s.

Yehorova I.V.

Ph.D., Associate Professor, Associate Professor of Pedagogics behalf of the Bogdan Stuparyk, of the Vasyl Stefanyk Precarpathian National University

yegorova.inga@gmail.com

**THE WAYS OF IMPROVING OF EDUCATIONAL ACTIVITIES
STUDENTS IN HIGHER EDUCATION DURING THEIR WORKING WITH
TEXTS**

The article devoted to the improvement of the educational activity of university students in the process of working with different types of texts. Through the analysis of the actual process activities we are examined specific activity- learning activity. The author refers to the main stages of learning and devotes our attention to the process of understanding and comprehension of knowledge. The article presents an effective algorithm for working with text as one of the main sources for obtaining knowledge by students and identified the main types of reading, which are able to promote complete assimilation of knowledge by students.

Keywords: activity, learning activity, work with text, types of reading.